

הרב חגי פנחס בר גיורא (במברגר)

(מרכז צוות במכון הלכה ברורה)

הגיור בימינו

זכינו בע"ה בשנים האחרונות לגידול במספר העולים לארץ במיוחד ממדינות חבר העמים. מצב זה של קיבוץ גלויות דומה במקצת למצב בימי עזרא, משום שגם בו יש הרבה משפחות עם נשואי תערובת, לכן, למרות ההודאה לד' יתברך על עליה זו – היא יכולה לגרום לסכנת התבוללות, שלא היינו מודעים לה קודם לכן במדינת ישראל. סכנה זו, מירב הסיכויים שתלך ותגדל במשך השנים, כשילדיהם יגדלו ויתערו בחברה הישראלית, מספרם יגיע לכמה אלפים.

דבר ידוע הוא שמכיון שרוב חכמי דורו עלו עמו מבל, ראה עזרא צורך לנקות את בבל מפסולי חיתון¹. וכפי שראה הוא צורך בכך, כן אנו, שזכינו ב"ה, שהרבה רבנים דיינים ופוסקים נמצאים בקרבנו, צריכים להתעורר ולדון בעניניהם של הזוגות המעורבים כדי לקבוע כללים ברורים: א. מי יכול להתגייר. ב. איזו קבלת מצוות נדרשת מהם.

במאמר זה ברצוני לדון במקצת הבעיות היכולות להתעורר בגיור מעין זה.

שלוש שאלות מתעוררות בגישתנו לדון בכך:

א. האם זוג מעורב, שאחד מבני הזוג הוא לא יהודי, יכולים לשוב ולהתחתן זה עם זה לאחר גיורם?

ב. האם גיורת שהיתה נשואה ליהודי לפני גירותה וברור שהיא לא מעוברת ממנו, צריכה להמתין ג' חודשים לאחר גירותה לפני שתתחתן עם בן זוגה היהודי?
ג. האם בכלל אפשרי לגייר במקרה שכזה, ואין חשש שכוונת הגיור היא רק לשם נשואין, או לשם קבלת הטבות חומריות מהמדינה?

וביתר הרחבה:

א. חל איסור על יהודי לחיות עם גויה. אסור זה מפורש ברמב"ם: "ישראל שבעל גויה משאר האומות דרך אישות, או ישראלית שנבעלה לגוי דרך אישות, הרי אלו לוקין מן התורה שנאמר: 'לא תתחתן בם בתך לא תתן לבנו ובתו לא תיקח לבנדך' – אחד שבעה עממין ואחד כל האומות באיסור זה"². וכן פסק: "כל הבעל גויה בין דרך חתון בין דרך זנות, אם בעלה בפרהסיא והוא שיבעול לעיני עשרה מישראל, או יותר – אם פגעו בו קנאים והרגוהו, הרי אלו משובחין וזריזין ודבר זה הלכה למשה מסיני..."³. "לא פגעו בו קנאים ולא הלקהו בי"ד הרי עונשו כתוב

1. רש"י ד"ה מסייע ליה לרבי אלעזר, קידושין סט, ב.

2. איסורי ביאה יב, א; וכן נפסק בשו"ע אה"ע טז, א. אולם הרמ"א מביא שיש חולקים, כוונתו היא לטור שסובר שלוקים רק בז' אומות אחר שהתגיירו, אבל האמרי אש יד ומהר"ם שיק אה"ע לז מבארים שגם הטור מודה שיש איסור מהתורה בכל האומות. ולפי ערוך השולחן אה"ע טז סק"ב גם לוקים כאשר הם גרים יחד.

3. שם יב, ד.

בקבלה שהוא בכרת...⁴. בגלל חומר האיסור גזרו חכמינו שילקו גם את הבעל גויה בדרך זנות, אע"פ שהיה רק במקרה ולא בפרהסיא. עוד אסרו על אדם שנחשד שבעל גויה להתחתן עמה אחר שתתגייר⁵ כמפורש במשנה: "הנטען על השפחה ונשתחררה או על העובדת כוכבים ונתגיירה - הרי זה לא יכנוס ואם כנס אין מוציאין מידו"⁶. רש"י מפרש בד"ה: הנטען שהכוונה היא לחשוד שטוענים עליו דברי לעז, ובד"ה לא ישאנה - מפרש, שהסיבה שאסור לו לשאת אותה היא: "משום לעז שלא יאמרו אמת היה הקול הראשון".

יש מדייקים⁷ מרש"י זה, שגזרת חכמים היא רק כאשר יצא עליו הלעז לפני כן שלא רוצים שע"י הנשואין יוחזק הקול, אבל כאשר ברור שהנטען בעל את הגויה - מותר לו לכנסה אחר שתתגייר, משום שכבר נודע עשיית האיסור ולא תגרם שום תקלה ע"י נשואים אלו.

אולם הרמב"ן הרשב"א והריטב"א⁸ מבינים שרש"י מחמיר, וכוונתו היא שרק כאשר היה לעז אם נשאה, בדיעבד לא צריך לגרשה. מכאן, שכאשר ברור שבעל אותה החמירו חכמים עליו שצריך לגרשה אף בדיעבד, ופשוט שגם לא יכול לשאת אותה, והחידוש הוא שהאיסור קיים אף כאשר יצא רק קול. הסבר זה ברש"י יותר מובן כי לא יתכן שאיסור הנשואים יהיה כאשר היה רק קול וכאשר ברור שנעשה איסור יהיה מותר לשאת.

יתר על כן בשו"ת אחיעזר⁸ מבואר בדעת רש"י, שאף במקרה שבעל אותה, קיים חיזוק הקול משום שע"י הנשואים ידברו תמיד ממעשה העבירה שעשה בתחילה ותהיה לזות שפתים.

לעומת רש"י מסבירים הרמב"ן, הרשב"א והריטב"א, שהאיסור לנטען לשאת את הגיורת הוא משום שנשואין אלו יכולים לגרום ללזות שפתים, שאנשים יאמרו שהיא התגיירה לשם זנות, וכן יאמרו שלשם כך נשאה. לפי זה האיסור קיים אף כאשר בעל אותה, וכן מפורש בתוספתא: "עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל אע"פ שחזרו עובד הכוכבים ונתגייר העבד ונשתחרר - הרי זה לא יכנוס ואם כנס לא יוציא"⁹.

יש להעיר שתי הערות:

א. הרשב"א בתשובה כתב שני טעמים: "ומיהו לכתחילה לא יכנוס דלזות שפתים איכא ומכוער הדבר, גם כי חשש יש בזו שלא נתגיירה לשם שמים אלא כדי שתנשא לזה"¹⁰.

ב. שלמרות שהנמוקי יוסף מבאר מצד אחד כרש"י, שהלעז הוא שלא יאמרו "אמת היה הקול הראשון", הרי מצד אחר הוא מביא את התוספתא הסוברת שגם כאשר בודאי בא עליה, בדיעבד לא יגרשנה אחר שנשאה. הטעם לכך הוא, שהיות ובדיעבד הגירות תופסת אף אם היתה לשם אישות - לכן היא מותרת לו מעיקר

4. שם יב, ו, וכן בשו"ע שם טז, ב.

5. רמב"ם שם יב, ב. ושו"ע שם טז, א.

6. יבמות כד, ב.

7. עבודת ה' אה"ע ד; אגרות משה אבה"ע כז.

8. ח"ג סי' כו.

9. יבמות ד, ה.

10. אלף רה.

הדין לולא חשש הלעז, וא"כ אף כשאין להם בנים לא צריך להוציאה. לפי שתי הערות אלו אפשר שרש"י מסכים לרשב"א בתשובה, שמלבד החשש שמא יוציאו לעז אמת היה הקול הראשון קיים גם חשש שמא יוציאו לעז על הגירות בכללה ולכן אף שודאי בא עליה לכתחילה לא יכנוס.

גם שו"ת אחיעזר מבאר שרש"י סובר כרשב"א, לפיכך הוא מבאר, שהסיבה שרש"י רק כתב את הטעם שיש חשש שיאמר אמת היה הקול הראשון היא - משום שהחשש שיוציאו לעז על הגירות לא קיים במקרה של שפחה, שהרי היא לא משחררת את עצמה, לכן מובן באורו הנ"ל, שרש"י מסכים שיש לעז שידברו תמיד ממעשה העבירה כאשר ודאי בא עליה, שהרי בשפחה ונשתחררה רק חשש זה קיים. וכן מדויק מלשון הרשב"א שכתב: "שלכתחילה לא יכנוס דלזות שפתים איכא ומכוער הדבר" - שכיעור זה קיים כאשר ודאי בא עליה.

אומנם הרמב"ם בתשובת פאר הדור פוסק: "ואף כי הנטען על שפחה ונשתחררה אינו יכול לישאנה לכתחילה, אכן כאשר פסקנו בדברים אלו ישחררנה וישאנה, ופסקנו כך מפני תקנת השבים ואמרנו מוטב שיאכל רוטב ולא שומן עצמו וסמכנו על אומרם ז"ל: 'עת לעשות לה' הפרו תורתך"¹¹. לפי תשובה זו נראה שהרמב"ם מתיר לנטען, בשעת הדחק, לשאת את השפחה שנשתחררה, מפני תקנת השבים מחשש שיעובר איסורים יותר גדולים.

נראה שטעמו הוא שהחששות גורמות שהמצב לכתחילה יחשב כמצב של דיעבד, ולכן כמו שאז לא צריך להוציא כך כאן מותר לשאת לכתחילה.

דין זה דומה לדין הנטען על פנויה. השו"ע¹² מביא בתחילה את דעת הרא"ש, שאוסר לנטען לכנוס את הפנויה, משום לזות שפתים שנראה שמעשה זה יחזק את הקול. ואח"כ הוא מביא את דעת ר"י שמצוה לכנוס כדין אונס. הרמ"א פוסק שהעיקר כדעת הרא"ש אלא הוא מוסיף: "ובמקום שיש לחוש שלא תצא לתרבות רעה מותר לכונסה... אם ודאי בא עליה מצוה לכונסה...", אנו רואים מדין זה, שאף הסוברים שדין זה הנטען על הפנויה שווה לדין הנטען על השפחה בשעת הצורך מקלים שיוכל לשאת אותה לכתחילה.

גם הפנ"י מחשיב מציאות זו למצב של דעבד. אנו למדים זאת מהסברו לר"ת¹³ הפוסק: שמותר לגר לקיים עמו אשה שהמירה דתה והתקשרה עמו עוד בהיותו גוי, למרות שהיתה באותו זמן נשואה ליהודי. הסברו הוא, שכאן אין לאסור לנטענת להתחתן עם הגר, היות והיא כבר התקשרה עמו בגיותו המצב נחשב כמקרה שכבר נשאה.

בדומה לכך מבאר האגרות משה¹⁴, באומרו, שכוונת רש"י היא שהאיסור על הנטען הוא משום האיסור לפרסם את החטאים כמבואר ביומא¹⁵. לפי זה, כאשר נודע שהנטען גר עם הגויה לא קיים איסור פירסום החטא, וא"כ יהיה לו מותר לשאת אותה. היתר זה הוא גם לפי הרשב"א היות ואין חשש שיצא לעז על הגירות

11. קלב.

12. אבה"ע קעז, ה; חכמת שלמה על אבה"ע יא, ה משווה בין המקרים ולכן הוא פוסק שכאשר קיים חשש בו, או בה יכול הנטען לשאת אותה.

13. כתובות ג, ב תוספות ד"ה: ולדרוש להו.

14. אבה"ע כז.

15. פו, ב.

משום שהגירות לא היתה צריכה להתגייר כדי לחיות עם הנטען, שהרי הם כבר גרו ביחד בזמן גיותה. וכן אין חשש שיוציאו לעז שלא קידשה כדין שהרי הקידושין והחופה נעשים בפרסום.

וכן התיר הרב שלמה קוטלר משום שאין לעז כאשר פורסם הדבר וכן משום תקנת השבים המוזכרת ברמב"ם. לפי טעם זה התיר גם הרב יחזקאל אברמסקי.

לפי זה אין לאסור לזוגות מעורבים, שאחד מבני הזוג גוי, שעלו מרוסיה להתחתן זה עם זו אחר הגירות. הטעמים לכך הם:

א. לא תיהיה לזות שפתים שהרי אין הם מתבישים בנשואים המעורבים, משום שיש הרבה זוגות כאלו שכך נהגו ברוסיה מחוסר ידע. [גם לפי הבנת הרמב"ן רש"י במקרה זה יודה היות וכבר התפרסם הדבר לא יצא לעז חדש].

ב. ריבוי המקרים גורם שהמצב נחשב לדיעבד ויש לדון לפי תקנת השבים שמוטב שיעברו על איסור קל מאשר איסור תמור.

ג. לא יצא לעז על הגירות, משום שהם כבר חיו ביחד ויכלו להמשיך כך בלי הגירות.

ב. ידועה ההלכה¹⁶ שגירות צריכה להמתין אחר הגירות ג' חודשי הבחנה ורק אחר כך מותר לה להתחתן. הבחנה זו נחוצה כדי שנדע האם הולד הוא מלפני הגירות או אחריה. יש לנו לדון האם בדיקות רפואיות המוכיחות שהאשה אינה בהריון יכולות לבטל את הצורך בהמתנה זו, כאשר הגירות היתה נשואה ליהודי לפני גירותה והיא רוצה להתחתן עמו. ברור שבדיקה בלבד לא תבטל את הצורך בהמתנה, שהרי חז"ל גזרו אצל גרושה ואלמנה שהן צריכות להמתין אף כאשר ברור שהן לא בהריון כגון שהן עקרות או זקנות - משום שאר נשים. לכן הדגול מרבבה¹⁶ מבאר, שהחלקת מחוקק¹⁷ מסתפק רק כאשר גויה קטנה או זקנה התגיירה בפני עצמה האם גוזרים בה בגלל ישראל. לפי זה הוא מקל כאשר התגיירו ביחד זוג זקנים שאז אין חשש שהאשה מעוברת ואין אצל ישראל מקרה דומה למקרה זה ומשום כך אין לגזור במקרה זה בגלל ישראל. לפי זה האגרות משה¹⁸ מתיר בשעת הדחק לזוג גוים שהתגיירו ביחד להתחתן תוך ג' חודשים כאשר ברור שהאשה לא בהריון כשהיא רואה דם בשפע כמו שהיא רגילה לראות בשעת וסתה. וכן הוא¹⁹ מתיר כך כאשר הגירות מעוברת והיא רוצה להתחתן עם בן זוגה שחי עמה בגיותה. אולם הוא²⁰ מסייג שההיתר של הדגול מרבבה הוא רק כאשר התגיירו זוג ביחד, אבל כאשר יהודי חי עם גויה והיא התגיירה הם צריכים להמתין ג' חודשים כדי "שלא יהיה חוטא נשכר", שהרי אסור לאותה גיורת להתחתן עם יהודי אחר, ואם נתיר להם להתחתן מיד הוא ירויח בגלל חטאו. לפי זה אפשר אולי להקל בשעת הדחק בעולים מרוסיה, כאשר מוכח שהגירות לא מעוברת לפי שהיא ראתה דם כמו שהיא רואה בשעת וסתה וכן הוכח זאת ע"י

16. אה"ע יג, ה; יו"ד רסט, ט.

17. אה"ע יג, ס"ק ד.

18. אה"ע ח"ב ס' ה'.

19. יו"ד ח"ג ס' קט. וכן פסקו המשל"מ גרושין יא, כא; דבר משה ג, ה; שערי רחמים ב, ז; ומהרש"ם

ח"ג ס' רד.

20. יו"ד ח"ג ס' קי.

בדיקה. וכן אפשר להקל במקרה הפוך כאשר ברור שהגיורת מעוברת. יתכן שגם האגרות משה יודה במקרה זה, משום שכאן אין לאסור מטעם שלא יהיה חוטא נשכר שהרי היהודי שחי עמה בגיורת לא ידע מהאיסור, וכן אין חשש שהיתר זה יגרום שיחזור על מעשהו.

ג. מסקנת הגמרא ביבמות⁶ היא, שלכתחילה אין לגייר כאשר קיים חשש שהמתגייר אינו מתכוון לשם שמים אלא לסיבה אחרת. בגמרא מובאים מספר דוגמאות כגון: המתגייר משום שרוצה לשאת יהודיה או הפוך, וכן המתגייר לשם הטבות חומריות שרוצה לזכות בשולחן מלכים או בזמן שישראל נמצאים במצב טוב כבתקופת דוד ושלמה, ולכן לא יקבלו גרים בזמן המשיח. אולם ר' יצחק בר שמואל בר מרתא פוסק בשם רב שבדיעבד הלכה כדברי האומר כולם גרים. ר"ת²¹ מבאר, שפסיקה זו היא רק כאשר הגיור היה לשם שמים אלא שנוספה לו סיבה אחרת. אולם כאשר הגיור לא היה לחלוטין - המתגיירים נשארו גוים, כפי שנפסק לגבי הכותים אחר שנמצא שהם המשיכו לעבוד גם לפסליהם.

בגמרא²² מבואר שהסיבה ששלמה גייר את בת פרעה היתה, שהיא לא היתה צריכה לשולחן מלכים משום שהיה לה שולחן כזה בבית אביה. לפי זה מבואר⁶ בתוד"ה: לא בימי דוד - שהגעוונים שהתגירו בימי דוד לא התגירו אצל דוד אלא מעצמם כמו שהיה בימי מרדכי שרבים מעמי הארץ התיחדו. וכן התוס'²³ מבאר שהסיבה שהלל²⁴ גייר אע"פ שהגוי רצה להתגייר ע"מ שיהיה כהן גדול, וכן גייר גוי שרצה ללמוד את כל התורה על רגל אחת אע"פ שזה מוכיח שאין הוא מתאמץ להתגייר - היתה משום שהלל הכיר שסופם להיות גרים גמורים. מכאן שכאשר גוי לא מתאמץ להתגייר ואין הכרה שסופו להיות גר גמור - אין לגיירו. הגמרא²³ לומדת מהפסוק²⁴ "רע ירוע..." שרעה אחר רעה תבוא למקבלי גרים ומבין התוס' שהכוונה לגרים כאלו.

לכן יש לנו לדון האם גיור בזוגות מעורבים של עולי רוסיה נחשב לגיור לשם אישות שאין לעשותו לכתחילה. וכן יש לנו לדון מהו גדר קבלת מצוות שיש לחייב את העולים מרוסיה אולם אין לנו לחשוש שסיבת הגיור היא קבלת הטבות חומריות שהרי זרם העולים פחת משום בעיות הפרנסה בארצנו וא"כ אין מצבנו נחשב עדין לשולחן מלכים.

מובא בגמרא²⁶ שרב אסי פסק שגיור גויה חל אע"פ שלא טבלה בפני שלושה לשם גירות אלא שרק טבלה לנידותה, וכן פסק כך ריב"ל לגבי גוי בטענה: מי לא טבל לקריו?! התוס'¹⁷ והרא"ש מבארים שאין סתירה בין פסיקה זו לפסקתו של רבי יוחנן²⁸: "גר צריך ג' משפט כתיב ביה" - משום שדוקא לקבלת מצוות צריך ג' דינים ולא לטבילה.

21. מובא בתוספות חד מקמאי בשם ר' יעקב ז"ל.

22. יבמות עו, ב.

23. יבמות קט, ב וכן בתוספות ד"ה: רעה.

24. שבת לא, א.

25. משלי יא, טו.

26. יבמות מה, ב.

27. ד"ה: מי לא טבלה לנידותה.

28. יבמות מו, ב.

לעומתם הרי"ף והרמב"ם²⁹ מצריכים שיהיו שלושה דיינים גם במילה וגם בטבילה כפסיקת רבי יוחנן. לכן אין הם מתירים לגר לשאת אשה עד שיעשה את כל הדברים בפני בית דין, אולם בדיעבד בנו כשר אע"פ שאביו לא טבל בפני ג'. לפי זה יוצא שבגלל סתירה זו נחלקו הפוסקים האם רק לכתחילה צריך שגם המילה וגם הטבילה יהיו בפני ג' או גם בדיעבד הגרות לא חלה כאשר הם לא היו בפני ג' אע"פ שקבלת המצוות היתה בפני ג'.

בנמוקי יוסף מובאת דעה הטוענת שמספיק שבקבלת המצוות שמקבל המתגייר בפני בית הדין יתחייב הוא לטבול, ואם הודיעו לו קלות וחמורות והוא גם נמול בפניהם - בדיעבד, אנו מסתפקים בטבילתו אע"פ שלא היתה בפני ג'.

אנו יכולים ללמוד מהו גדר קבלת מצוות הנדרשות מתוך מספר מקרים המובאים על כך בגמרא. מובא בגמרא בכורות³⁰: "עובד כוכבים שבא לקבל דברי תורה חוץ מדבר אחד אין מקבלים אותו, ר' יוסי בר' יהודה אומר אפילו דקדוק אחד מדברי סופרים". רש"י מבאר שהכוונה בדברי סופרים היא לחומרא מדרבנן. הסיבה לכך מבוארת ברבינו גרשום: "דאמרינן הואיל ואינו יכול לעמוד באותו דבר ודאי נמי לא יעמוד באחרים".

על פי גמרא זו מקשה רש"י במסכת שבת²⁴ איך הלל גייר את הגוי אע"פ שהוא לא האמין בתורה שבע"פ ורצה שילמדו אותו רק את התורה שבכתב? רש"י מבאר שהלל "סמך על חוכמתו שסופו שירגילנו לקבל עליו, דלא דמיא הא לחוץ מדבר אחד - שלא היה כופר בתורה שבע"פ אלא שלא היה מאמין שהיא מפי הגבורה והלל הובטח שאחר שילמדנו יסמוך עליו". במסכת יבמות³¹ נקבע, שמספיק להודיע לגוי שרוצה להתגייר מקצת מצוות קלות וחמורות. ובמסכת שבת³² מבואר, שכאשר גר התגייר בין הנוכרים והוא לא ידע מה הם אסורי התורה, אז חייב הוא על כל איסור שעשה חטאת אחת. ממקרים אלו מבואר³⁴, שאף שהגר לא ידע מה הם המצוות אלא שהוא קבל על עצמו לעשות כל מה שהיהודים צריכים לעשות - גירותו חלה, משום שקבלת מצוות כזו מספיקה. בעל אגרות משה³³ לומד מהמקרה של הלל, שמספיק שהגר יקבל עליו בתחילה רק חלק מהמצוות, ולכן הלל גייר את הגר שהסכים ללמוד רק את התורה שבכתב, אולם בגלל שאין לקבל גר כזה לכתחילה הוצרך רש"י לתרץ שהלל היה בטוח שהגר יקבל על עצמו גם את התורה שבע"פ אחר שילמד. יש להוסיף, שמסקנת הגמרא⁶ שבדיעבד כולם גרים, משמע שכאשר הגר מתגייר לשם תכלית מסוימת בדיעבד אין עיכוב בעצם הגירות, אלא שלכתחילה אין לבית הדין לגיירו.

ברמב"ם³⁶ מפורש, שאע"פ שלא הודיעו לגר לפני שהתגייר ממצוות התורה

29. איסורי ביאה יג, ט; השו"ע יו"ד רסח, ג פסק כתוס' והרא"ש ואח"כ הביא את דעת הרי"ף והרמב"ם.

30. ל, ב.

31. יבמות מז, א.

32. שבת סח, ב.

33. אגרות משה יו"ד ג, קו.

34. אגרות משה יו"ד קנט.

35. ציץ אליעזר טז, סו.

36. איסורי ביאה יג, טו-ז.

ועונשיה, וכן התגייר בשביל סיבה כשולחן מלכים או נשואים - הוא יצא מכלל גוי אולם אין מקרבים אותו עד שיראו את צדקתו, שכן עשו בית הדין בתקופת דוד ושלמה. וכן מפורש במרדכי³⁷ שהמגיירים צריכים להיות בטוחים שבסוף יהיה הגיור לשם שמים, לכן אע"פ שהגיור היה לשם אישות הגיור חל אם נראה שהגר מישר דרכו.

לפי זה כותב סב סבי הרב יצחק דוב הלוי במברגר זצ"ל בספרו יד הלוי³⁸ להחמיר, שאין לגייר גויה שאחר שילדה מיהודי שהתחתנה עמו בנשואים אזרחים. הוא מבאר שהסיבה לכך היא משום שברור שאין כוונתה לשם שמים, אלא משום שבעלה או משפחתו רוצים שהיא תתגייר. ההוכחה לכך היא, שהיא לא חיכתה לגירות אלא נשאה ליהודי בנשואים אזרחים. וכן באגרות משה³⁹ נפסק, שגר שלא קבל עליו מצוות - גירותו לא חלה. דין זה קיים אף כאשר הגר אמר שהוא מקבל מצוות, אלא שאנן סהדי שהוא משקר. לכן³⁴ אין דעתו נוחה מזה שמגיירים נשים לשם אישות כאשר בעליהם לא שומרים מצוות, כי על פי רוב הגירות לא תהיה טובה מבעלה, וגם היא לא תקיים את מצוות התורה אע"פ שהיא התחייבה לכך.

לפי זה, כאשר הדיינים מכירים שהאשה מקבלת על עצמה באמת לקיים את כל מצוות התורה, אפשר לגייר אע"פ שהיא רוצה להתחתן עם יהודי. הסיבה לכך היא, שהאיסור לגייר לשם אישות הוא לא איסור עצמי אלא משום החשש שאין הגיור לשם שמים, לכן כאשר החשש לא קיים אפשר לגייר. דבר זה נלמד מהלל שגייר את הגוי אע"פ שרצה להתגייר על מנת שיהיה כהן גדול, כי הלל ידע שבסוף הגר לא יעבוד במקדש אחר שידע את איסור עבודת זר במקדש. וכן מפורש בב"ב⁴⁰ דהכל לפי ראות עיני הב"ד ואם רואים שסופו לשם שמים מותר לקבלו.

הבאנו לעיל את פסיקת הרמב"ם³⁶ שבדיעבד הגרות חלה אע"פ שלא הודיעו לגר מהם המצוות. וכן ביארו המגיד משנה: "זה פשוט שאין הודעת מצוות מעכב בדיעבד". אולם הב"ח⁴⁰ מבין שלפי הרמב"ם הגירות חלה אע"פ שלא היתה קבלת מצוות, לפי שאין הב"ח מחלק בין קבלת מצוות להודעתם. אולם הוא פוסק כתוס' והרא"ש הסוברים שאי קבלת מצוות בפני ג' מעכבת את הגירות.

לפי זה יש להבין איך מצד אחד נפסק בשו"ע בתוס' והרא"ש: "חוץ מקבלת המצוות שמעכבת אם אינה ביום ובשלושה"²⁹, ומצד שני נפסק ברמב"ם: "ואם לא בדקו אחריו או שלא הודיעוהו שכר המצוות ועונשן ומל וטבל בפני ג' הדיוטות ה"ז גר"⁴¹. בחמדת שלמה⁴² מבואר, שהפסיקה כרמב"ם היא רק לגבי שאין הודעת מצוות מעכבת ולכן הוסיף השו"ע את המילה "שכר". לעומת זאת, אי קבלת המצוות שהיא ההתחייבות לכנוס בדת ישראל ולעשות ככל התורה והמצוה - מעכבת את חלות הגירות. הוא מחדש שעצם הטבילה להיות גר ולהכנס בדת ישראל נחשבת ממילא לקבלת מצוות. בעל שו"ת ציץ אליעזר³⁵ מבין שההיתר

37. יבמות קט.

38. א, יו"ד קמה.

39. יו"ד קנז.

40. יו"ד רסח.

41. יו"ד רסח, יב.

42. יו"ד כט ל.

הזה של החמדת שלמה הוא רק בדיעבד. יש לציין שהחמדת שלמה מבין שכך פוסק גם הרמב"ם באומרו: "טבל בינו לבין עצמו ונתגייר בינו לבין עצמו ואפילו בפני שנים - אינו גר"⁴³. כוונתו היא, שלפי הרמב"ם דוקא כאשר שני הדברים לא נעשו בפני ג' הגירות לא חלה, מכאן, שכאשר רק הטבילה היתה בפני ב' אבל קבלת המצוות היתה בפני ג' או הפוך שקבלת המצוות היתה בפני ב' אבל הטבילה היתה בפני ג' - הגירות חלה.

בעל שו"ת אחיעזר⁴⁴ מחדש, שכוונת הגמרא בבכורות³⁰ היא שדוקא כאשר הגוי מתנה לפני הגירות שאין הוא מקבל על עצמו דין מסוים, ושאותו דין יהיה מצד הדין מותר - אז קיים חסרון בקבלת המצוות, משום שאין שיעור ותנאי בגירות ואין גירות לחצאין. אולם כאשר המתגייר מקבל על עצמו את כל המצוות, אלא שבדעתו לעבור בתאבון על חלקם אין בזה חסרון בקבלת המצוות. הוא מוסיף, שגם אין חסרון בקבלת המצוות של הגירות כאשר היא רוצה להתחתן עם הנטען עליה, משום שהאיסור חיתון הוא רק עליו. וכן אין היא עוברת על לפני עיור, משום שאיסור החיתון הוא רק לכתחילה. אולם כאשר ברור שהגר לא מתכוון לקיים את המצוות והוא מתגייר רק כלפי חוץ ולבו בכל עמו - אז יש אומדנא דמוכח שאמירתו שהוא מקבל עליו את המצוות היא שקרית. לכן במקרה זה קיים חסרון בקבלת המצוות והגירות לא חלה. הוא מוסיף, שכאשר הגירות היא לשם אישות אין לב"ד לגייר גם משום הטעם שאין הם צריכים לחטוא כדי שגר יזכה. החטא הוא שהם מגיירים גיור שאין לעשותו לכתחילה, אולם כאשר הם ימשיכו לחיות יחדיו גם אם לא יתבצע גיור, אז יתכן שלא קיים איסור הגיור לשם אישות. אולם אין לגייר כדי שהבעל לא יעבור על איסור הבא על הנוכרית, שהוא מהתורה כאשר הביאה היא דרך אישות - כי כאשר יש לחוש שהאשה לא תקיים את המצוות היא תעבור על הרבה איסורים ושכן בעלה יעבור על איסור כרת משום שהיא לא תטבול לנידונה, ואילו אם היתה נשאת גויה הבעל לא היה עובר על כרת משום שלא חייבים כרת על נידות גויה.

אולם למסקנה הוא מסכים למוהר"ש קלוגר בשו"ת טוב טעם ודעת⁴⁵ שמקל לגייר גויה שנשואה ליהודי, היות והיא אומרת שכוונתה לשם שמים ורצונה לגדל בניהם ע"פ דת משה וישראל וישראל ואין אומדנא הפוכה. ועוד דאם היא לא תתגייר יש חשש שהבעל ישתמד, שבזה יש להקל לגבי האיסור של הנטען על הגויה, כמו שהבאנו לעיל לפי תשובת פאר דור¹¹ והרמ"א¹² בדין הנטען על פנויה.

בעל שו"ת בית מאיר⁴⁶ סובר שהרמב"ם פוסק כנימוקי יוסף, המובא בב"י⁴⁰, שאי הודעת מצוות אינה מעכבת את הגיור אלא היא נצרכת רק לכתחילה כדי שנראה אם הוא יפרוש. ההוכחה שלו היא מפסיקת הגמרא³² שגירות גר שהתגייר בין הגוים חלה. וכן סובר הסמ"ג, שכתב שהודעת מצוות קלות וחמורות היא רק כדי שלא יאמר לאחר מכן אילו הייתי יודע לא הייתי מתגייר. נראה שהוא מבין כב"ח שאין הבדל בין הודעת מצוות לקבלתם. הוא מחדש שאף לשיטת התוס'

43. איסורי ביאה יג, יז.

44. ח"ג סי' כו ד, ומובא גם בציץ אליעזר.

45. מהדורה קמא רל.

46. יב.

הטור והשו"ע עיקר קבלת המצוות הוא במה שמקבלת עליה בב"ד ליטבול לשם גירות. לפי זה הוא מבאר שקבלת מקצת מצוות המוזכרת ע"י התוס' והרמב"ן הוא לאו דוקא. [וואף אם הזכרת מקצת מצוות היא דוקא, מספיק שיזכירו מקצת מצוות והיא תגיד אעפ"כ אתגייר ואז זה יחשב שהיא קיבלה מצוות בב"ד, אלא שהוא סובר שלא נראה שצריך אף את זה].

הדרכי משה⁴⁷ מבאר, שהטור לא סובר כנימוקי יוסף אלא שהוא פוסק שאי קבלת מצוות בפני ג' מעכבת את הגירות. וחידושי הגהות חולק על ראית הנימוק"י משבת, משום שהוא סובר שלגר שהתגייר בין הגויים לא הודיעו את מצות שבת, כמבואר בתוס'⁴⁸, אבל באמת הודיעו לו מקצת מצוות. לכן אף הסוברים שצריך קבלת מצוות, מספיק שהגר יקבל רק חלק מהמצוות, ולפי הבית מאיר מספיק שהגר יקבל לטבול לשם גירות. כן הוא מדייק בלשון השו"ע³⁸ בהוספתו את המילה "שכר" שדוקא אי הודעת שכר המצוות לא מעכבת את הגירות, אבל קבלת המצוות כן מעכבת את הגירות. [לפי זה יוצא שבעל חמדת שלמה מבאר כבית מאיר].

לפי הדעות שהבאנו לעיל יוצא, שכאשר ברור לדיינים שכוונת המתגייר היא לשם שמים אפשר לגיירו אף שהגיור הוא לשם אישות. וכן ראינו שישנן דעות המסתפקות שקבלת המצוות תהיה ההסכמה לטבול לשם גירות. אולם כאשר ברור שהמתגייר לא מתכוון לשם שמים אז אין לגיירו אף שהוא אומר שרוצה לקיים את המצוות. וכן אין לגייר כאשר המתגייר רוצה שחלק מהאיסורים יהיו מותרים לו מצד הדין.

יש לבדוק את רצינות המתגייר כגון: ע"י שנחייבו שילדיו ילמדו בבית ספר דתי, וכן אין לגייר אא"כ יש להמתגייר משפחה דתית שמלמדת אותו.

לסכום, בגלל ריבוי העולים שהם גוים נוצרה בארץ בעית התבוללות. לכן מועצת הרבנות הראשית צריכה:

א. לקבוע כללים ברורים לגבי הגיור.

ב. לדאוג להגדלת מספר אולפני הגיור.

ג. לחייב את כל הדיינים בארץ לדון בענייני גירות.

אנו לא נפתור את בעית גיור העולים ע"י התעלמות מהבעיה, אלא ע"י שנדון בה, ויפה שעה אחת קודם.

47. יו"ד רס ס"ק א.

48. שבת סח, א ד"ה גר.